

EURÓPAI PARLAMENT

2004

2009

Plenárisülés-dokumentum

A6-0234/2009

3.4.2009

JELENTÉS

a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról és az atomsorompó-szerződés jövőjéről szóló Tanácshoz benyújtott európai parlamenti ajánlásról (2008/2324(INI))

Külügyi Bizottság

Előadó: Angelika Beer

TARTALOM

	Oldal
AZ EURÓPAI PARLAMENT AJÁNLÁSRA IRÁNYULÓ JAVASLATA A TANÁCS RÉSZÉRE	3
INDOKOLÁS	8
AJÁNLÁSRA IRÁNYULÓ JAVASLAT (B6-0421/2008).....	15
A BIZOTTSÁGI ZÁRÓSZAVAZÁS EREDMÉNYE.....	17

AZ EURÓPAI PARLAMENT AJÁNLÁSRA IRÁNYULÓ JAVASLATA A TANÁCS RÉSZÉRE

a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról és az atomsorompó-szerződés jövőjéről (2008/2324(INI))

Az Európai Parlament,

- tekintettel az Annemie Neyts-Uyttebroeck által az ALDE-képviselőcsoport nevében és Angelika Beer által az Verts/ALE-képviselőcsoport nevében az atomcsendről és az atomsorompó-szerződés jövőjéről a Tanácshoz benyújtott ajánlásokra (B6-0421/2008),
- tekintettel a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződés aláíró feleinek 2010-ben esedékes felülvizsgálati konferenciájára,
- tekintettel a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról és a nukleáris leszerelésről szóló korábbi, 2004. február 26-i¹, 2005. március 10-i², 2005. november 17-i³ és 2007. március 14-i⁴ állásfoglalásaira,
- tekintettel az európai biztonsági stratégia és az EBVP végrehajtásáról szóló, 2008. június 5-i állásfoglalására⁵,
- tekintettel az Európai Tanács által 2003. december 12-én elfogadott, a tömegpusztító fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló európai uniós stratégiára,
- tekintettel a Tanács 2008. december 8-i, a nemzetközi biztonságról szóló nyilatkozatára, és különösen annak 6., 8. és 9. pontjára, amely kimondja, hogy az EU „eltökélten küzd a tömegpusztító fegyverek és azok szállítási módjai terjedése ellen”,
- tekintettel a Nukleáris Szállítók Csoportjának a tömegpusztító fegyverek terjedése elleni küzdelemben játszott kulcsfontosságú szerepével,
- tekintettel az ENSZ Biztonsági Tanácsának a tömegpusztító fegyverek terjedésének megakadályozásáról és a nukleáris leszerelésről szóló határozataira, különösen az 1540. (2004) sz. határozatra,
- tekintettel az Átfogó Atomcsend Szerződésre, a NAÜ átfogó biztonsági megállapodásaira és kiegészítő jegyzőkönyveire, a nukleáris anyagok fizikai védelméről szóló egyezményre, a nukleáris terrorizmussal kapcsolatos cselekmények betiltására vonatkozó nemzetközi egyezményre, a ballisztikus rakéták elterjedése elleni hágai magatartási kódexre, a 2009-ben hatályát veszítő Stratégiai Fegyverzetcsökkentési Szerződésre (START I) és a stratégiai offenzíva csökkentéséről szóló szerződésre (SORT),

¹ HL C 98 E., 2004.4.23., 152. o.

² HL C 320 E., 2005.12.15., 253. o.

³ HL C 280 E., 2006.11.18., 453. o.

⁴ HL C 301 E., 2007.12.13. 146. o.

⁵ Elfogadott szövegek, P6_TA(2008)0255.

- tekintettel az Európai Tanács által 2008. december 11-én elfogadott, az európai biztonsági stratégia végrehajtásáról szóló jelentésre,
 - tekintettel eljárási szabályzata 114. cikkének (3) bekezdésére és 90. cikkére,
 - tekintettel a Külügyi Bizottság jelentésére (A6-0234/2009),
- A. hangsúlyozza annak szükségességét, hogy tovább erősítsék a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződés mindhárom pillérét, nevezetesen a fegyverek terjedése elleni küzdelmet, a leszerelést és az atomenergia civil felhasználásával kapcsolatos együttműködést,
 - B. komoly aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy – amint azt a korábbi felülvizsgálati konferenciák során megállapították – nem történik előrelépés az atomsorompó-szerződés céljainak megvalósítására irányuló konkrét célkitűzések (mint az úgynevezett „13 lépés”¹) elérése terén, különösen most, amikor veszélyek számtalan forrásból merülnek fel, ideértve a tömegpusztító fegyverek fokozódó terjedését – ami szorosan összekapcsolódik a nukleáris technológia iránti növekvő igényvel és annak nagyobb elérhetőségével –, annak a lehetőségét, hogy az említett technológia és radioaktív anyagok bűnszervezetek és terroristák kezébe kerülhetnek, továbbá, hogy az atomsorompó-szerződést aláíró, nukleáris fegyverekkel rendelkező államok vonakodnak attól, hogy nukleáris arzenáljukat csökkentsék vagy felszámolják és kevésbé ragaszkodjanak a nukleáris elrettentés katonai doktrínájához,
 - C. mivel a tömegpusztító fegyverek és szállítási módjaik terjedése az állami és nem állami szerelők körében a nemzetközi stabilitást és biztonságot fenyegető legkomolyabb fenyegetések közé tartozik,
 - D. emlékeztetve, hogy az Európai Tanács által 2003. december 12-én elfogadott, a tömegpusztító fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló EU-stratégiában az EU kifejezett kötelezettséget vállalt arra vonatkozólag, hogy minden rendelkezésre álló eszközt felhasznál a globális szinten aggodalmat keltő fegyverkezési programok meggátolása, megállítása és lehetőség szerinti felszámolása érdekében,
 - E. hangsúlyozza annak szükségességét, hogy az EU fokozza a fegyverek áramlásának és a fegyverkereskedelem finanszírozásának megakadályozására tett erőfeszítéseit, szankcionálja a fegyverek terjesztését, továbbá hogy dolgozzon ki intézkedéseket a tudás és a know-how ellenőrizetlen átadásának minden rendelkezésre álló eszközzel, többek között többoldalú szerződésekkel, ellenőrzési mechanizmusokkal, a kivitel nemzeti és nemzetközi szintű ellenőrzésével, a fenyegetések csökkentésére irányuló együttműködési programokkal, valamint politikai és gazdasági ösztönzőkkel történő megakadályozására,
 - F. ösztönző erejűnek tekinti a nukleáris leszerelésre irányuló olyan új javaslatokat, mint amilyenekre Henry Kissinger, George P. Shultz, William J. Perry és Sam Nunn hívott fel 2007 és 2008 januárjában és az olyan kampányokat, mint a „Globális Zéró

¹ Egyesült Nemzetek: a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződés aláíró feleinek 2000. évi felülvizsgálati konferenciája, NPT/CONF.2000/28 (I. és II. rész).

Tolerancia”, amely azzal érvel, hogy a nukleáris fegyverek terjedésének megakadályozását, valamint a globális biztonság megteremtését egyetlen alapvető módon lehet biztosítani: lépéseket kell tenni a nukleáris fegyverek felszámolása irányába,

- G. üdvözölve e tekintetben a francia és brit kormány által nukleáris arzenáljuk csökkentésére tett kezdeményezéseket,
- H. különösen ösztönző erejűnek tekinti az éppen elnökké választott Barack Obama amerikai nukleáris politikával kapcsolatos számos nyilatkozatát, amelyekben hangsúlyozta, hogy az Egyesült Államok egy nukleáris fegyverektől mentes világ megteremtésére fog törekedni, és Oroszországgal együttműködésben azon dolgozik majd, hogy az amerikai és orosz ballisztikus rakétákat ne gombnyomásra élesítve tartsák, továbbá jelentős mértékben csökkenteni fogja készleteit nukleáris fegyverekből és anyagokból, pozitív, bizalomépítő lépésként üdvözli a NAÜ biztosítéki egyezményének Egyesült Államok általi ratifikálását, melegen üdvözölve továbbá Obama elnök arra irányuló szándékát, hogy az USA véglegesen ratifikálja az átfogó atomcsend-szerződést,
- I. hangsúlyozva az Európai Unió és partnerei, különösképpen az Egyesült Államok és Oroszország közötti szoros koordináció és együttműködés szükségességét a nukleáris fegyverek terjedésének megakadályozását szolgáló rendszer újjáélesztése és megerősítése érdekében,
- J. hangsúlyozva, hogy létfontosságú az atomfegyverek terjedésének megakadályozására szolgáló globális rendszer sarokköveként működő atomsorompó-szerződés rendelkezéseinek megerősítése, és elismerve, hogy az atomsorompó-szerződés érvényességének továbbá a meglévő atomsorompó-rendszert alkotó megállapodásoknak, szerződéseknek és ügynökségeknek (különösen az Átfogó Atomcsend Szerződésnek és a Nemzetközi Atomenergia-ügynökségnek) a megerősítése érdekében sürgősen határozott politikai vezetésre és számos, egymást fokozatosan követő lépésre van szükség,
- K. üdvözölve e tekintetben a nukleáris fegyverek végleges szétszerelésének kivitelezhetőségéről és eljárási lépéseiről, valamint a szétszereléssel kapcsolatos ellenőrzési folyamatokról szóló közös brit-norvég kezdeményezést; mivel e kezdeményezést igen pozitívan értékeli az EU, a NATO és már releváns szereplők szempontjából,
- L. tudomásul veszi az EU francia elnökségének Ban Ki Mun ENSZ főtitkárhoz intézett, 2008. december 5-i, a leszerelési kérdésekről szóló levelét,
- M. üdvözli Javier Solanának, az Unió közös kül- és biztonságpolitika főképviselőjének 2008. december 9-i beszédét, amelyet a „Béke és leszerelés: egy nukleáris fegyverektől mentes világ” című konferencián tartott, és amelyben üdvözölte a tényt, hogy a nukleáris leszerelés kérdése ismét a nemzetközi napirend középpontjába került és hangsúlyozta, hogy az EU-nak minden politikájában általánosan érvényesítenie kell a nukleáris fegyverek terjedése elleni küzdelmet,

- N. rámutatva arra, hogy 2003 óta minden, az EU és harmadik országok között létrejött megállapodásba belekerül egy „tömegpusztító fegyverek terjedése elleni záradék”,
- O. tekintettel az ENSZ keretein kívül a tömegpusztító fegyverek terjedése ellen és a lefegyverzés érdekében tett, az EU által támogatott kezdeményezésekre, például a tömegpusztító fegyverek elterjedése elleni biztonsági kezdeményezésre és a G8 világpartnerségre,
- P. üdvözölve a tényt, hogy a Bizottság megfigyelői státusszal rendelkezik a Nukleáris Szállítók Csoportjában és az atomsorompó-szerződés felülvizsgálati konferenciáján, valamint hogy a Tanács titkársága vagy az EK-küldöttség részeként, vagy az EU elnökségével együtt szintén részt vesz ez utóbbi konferencián,

1. a következő ajánlásokat intézi a Tanácshoz:

- a) vizsgálja felül és tegye naprakésszé a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződés aláíró feleinek 2005. évi felülvizsgálati konferenciájára vonatkozó 2005. április 25-i 2005/329/PESC tanácsi közös álláspontot¹ – amelyet az Európai Tanács 2009. decemberi ülésén hagynak majd jóvá – az atomsorompó-szerződés 2010-es felülvizsgálati konferenciája előkészítésének részeként, amely az atomsorompó-egyezmény mindhárom meglévő pillérét megerősíti majd;
- b) fokozza a tömegpusztító fegyverek terjedése ellen hozott szabályok és eszközök mindenkire vonatkozó és hatékony végrehajtására irányuló erőfeszítéseket, különösen az ellenőrzés javításával;
- c) partnereivel együttműködésben aktívan támogassa konkrét javaslatok (beleértve egy nemzetközi nukleárisfűtőanyag-bank létrehozását is) előterjesztését annak érdekében, hogy a nukleáris fűtőanyagok gyártása, alkalmazása és újrafeldolgozása a NAÜ ellenőrzése alatt történjék; támogassa emellett a nukleárisfűtőanyag-ciklus többoldalú ellenőrzésére irányuló, a nukleáris energia békés célú felhasználását célzó egyéb kezdeményezéseket, szem előtt tartva e tekintetben, hogy a Parlament üdvözli, hogy a Tanács és a Bizottság akár 25 millió euróval is hajlandó hozzájárulni egy a NAÜ ellenőrzése alatt álló nukleárisfűtőanyag-bank létrehozásához, és szeretné, ha e kérdésben gyorsan jóváhagynák a közös fellépést;
- d) fokozza a NAÜ mandátumának megerősítésére irányuló erőfeszítéseket, köztük a NAÜ biztonsági megállapodásaihoz csatolt kiegészítő jegyzőkönyvek általános érvényűvé tételét és egyéb bizalomépítő intézkedések kidolgozását célzó lépések iránti támogatását; biztosítsa, hogy elégséges erőforrások álljanak a NAÜ rendelkezésére annak érdekében, hogy teljesíthesse a nukleáris tevékenységek biztonságossá tételével kapcsolatos fontos megbízatását;

¹ HL L 106., 2005.4.27., 32. o.

- e) érjen el jelentősebb előrelépést a G8 partnerségi kezdeményezés, a tömegpusztító fegyverek elterjedése elleni biztonsági kezdeményezés és a fenyegetések csökkentésére irányuló átfogó kezdeményezés terén, továbbá törekedjen az átfogó atomcsend-szerződés korábbi életbe léptetésére;
 - f) mélyítse el a párbeszédet az Egyesült Államok új kormányzatával és valamennyi atomhatalommal egy olyan közös napirend végrehajtása érdekében, amely a nukleáris robbanfejek számának fokozatos csökkentését célozza; különösen az Egyesült Államok és Oroszország azon lépéseit támogassa, amelyek a két ország nukleáris fegyverkészletének jelentős csökkentésére irányulnak, amint az a START I és a SORT szerződésekben szerepel; sürgesse az Átfogó Atomcsend Szerződés ratifikálását és a START-megállapodás megújítását;
 - g) dolgozzon ki olyan stratégiákat az atomsorompó-szerződés 2010-es felülvizsgálati konferenciáján, amelyek célja a hasadóanyagokat felhasználó fegyverek gyártásának megkülönböztetéstől mentes módon történő megszüntetésére vonatkozó szerződésről szóló megállapodás létrejötte. A szerződésnek az atomfegyverrel nem rendelkező és a jelenleg az atomsorompó-szerződés hatályán kívül eső államokon kívül attól az öt államtól is meg kell követelnie a hasadóanyagok fegyvergyártás céljából történő előállításáról való lemondást és az ilyen anyagokat előállító valamennyi létesítmény felszámolását, amelyek tagjai az ENSZ Biztonsági Tanácsának és rendelkeznek atomfegyverrel;
 - h) támogassa teljes mértékben a tömegpusztító fegyverek terjedésének megakadályozását célzó összes rendelkezésre álló eszköznek való megfelelés ellenőrzésére szolgáló módszerek megerősítését és javítását;
 - i) kérjen értékelő tanulmányt a tömegpusztító fegyverek terjedése elleni záradékok alkalmazásának hatékonyságáról az EU és harmadik országok közötti megállapodásokban;
 - j) rendszeresen tájékoztassa a Parlamentet a 2010. évi felülvizsgálati konferencia előkészítő üléseivel kapcsolatban, és vegye figyelembe annak a tömegpusztító fegyverek terjedése elleni közdelemmel és a leszerelési kérdésekkel kapcsolatos véleményét a konferencia vonatkozásában;
2. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az ajánlást a Tanácsnak, és tájékoztatás céljából a Bizottságnak, az ENSZ főtitkárának, az atomsorompó-szerződés 2010-es felülvizsgálati konferenciája elnökének, az uniós tagállamok parlamentjeinek, valamint a parlamenti képviselők a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáért és a nukleáris leszerelésért és a Polgármesterek a Békéért szervezeteknek.

INDOKOLÁS

A nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról és az atomsorompó-szerződés jövőjéről szóló ajánlás a Tanácshoz.

Az Európai Parlament hosszú évek óta vezető szerepet játszik annak előmozdításában, hogy szigorú ellenőrzéseket vezessenek be az olyan típusú fegyverek tekintetében, amelyeket különösen károsnak ítélnék, vagy amelyek válogatás nélkül gyakorolnak hatást a katonai személyzetre és a civil lakosságra. Ezért a parlament mindig is teljes mértékben támogatta az olyan nemzetközi szerződéseket, mint a kézi lőfegyverek és könnyű fegyverek (SALW) jogtalan használata elleni küzdelemről szóló ENSZ cselekvési program, valamint a gyalogsági taposóaknák, kazettás lőszer, kémiai és biológiai fegyverek betiltására irányuló globális szerződéseket.

A nukleáris fegyverekkel kapcsolatban az Európai Parlament az atomsorompó-szerződés 1970-es hatályba lépése óta valamennyi, az atomsorompó-szerződés felülvizsgálatával foglalkozó konferencián, illetve azok több előkészítő bizottsági ülésén következetesen állásfoglalásokat fogadott el. Ezek az állásfoglalások kivétel nélkül az atomsorompó-szerződés megerősítését és végrehajtását célozták és javaslatokat nyújtottak az Európai Tanácsnak és a tagállamoknak.

Ez a jegyzet röviden tárgyalja az atomsorompó-szerződés főbb jellemzőit, illetve az atomsorompó-szerződés 2000-es és 2005-ös felülvizsgálati konferenciájának egyes eredményeit. Vázolja továbbá az atomsorompó-szerződés 2010-es felülvizsgálati konferenciájának főbb napirendi pontjait és hangsúlyozza, hogy új nemzetközi helyzet állt elő, amelyben indokolt a nukleáris leszerelésről folytatott diplomáciai tárgyalás. A jegyzet ezután a két fő javaslat – a nukleáris fegyverekről szóló egyezmény, illetve a Hirosima és Nagaszaki jegyzőkönyv – tartalmának és háttérének felvázolására összpontosít. Felvetődött, hogy az Európai Unió és az atomsorompó-szerződésben résztvevő államok csak a nukleáris fegyverekről szóló egyezmény és a Hirosima és Nagaszaki jegyzőkönyv együttes elfogadásával képesek biztosítani az atomsorompó-szerződés 2010-es felülvizsgálati konferenciájának sikerét.

Az atomsorompó-szerződés és kihívásai

Az atomsorompó-szerződés alapvetően egy alku a nukleáris fegyverekkel nem rendelkező államok – amelyek vállalják, hogy nem vásárolnak nukleáris fegyvereket és nem fogadnak el biztosítékokat nukleáris létesítményeikre – és a nukleáris fegyverekkel rendelkező államok között, amelyek vállalják, hogy a nukleáris leszerelés érdekében tárgyalásokat folytatnak. Az atomsorompó-szerződés viszonylag sikeresnek bizonyult a nukleáris fegyverek széles körű elterjedésének megakadályozásában, azonban az atomsorompó-szerződés 6. cikkében meghatározottak ellenére nem biztosította, hogy a nukleáris fegyverekkel rendelkező államok megkezdik a tárgyalásokat a nukleáris leszerelésről. Ezen kívül, bár a hidegháborút követő korszakban a nukleáris fegyverekkel rendelkező államok tettek lépéseket nukleáris arzenáljuk csökkentésére, néhány nukleáris fegyverekkel rendelkező állam megkezdte nukleáris

fegyvereinek modernizálását vagy éppen ezt fontolgatja.¹ Néhány nukleáris fegyverekkel rendelkező állam magáévá tette a nukleáris elrettentés doktrínáját, amely szerint első csapást kell mérni a nukleáris fegyverekkel nem rendelkező államokra.²

A nukleáris fegyverekkel rendelkező országok nukleáris leszerelési kötelezettségeik tekintetében nem mutatnak fel eredményeket és ez veszélyezteti a szerződést, és amennyiben ezt a kérdést nem megfelelően kezelik, néhány állam kiléphet a szerződésből és nukleáris fegyverekkel kapcsolatos képességet fejleszthet ki. A szerződés életbe lépése óta India, Izrael és Pakisztán nem írták alá és nem ratifikálták azt, és nukleáris fegyvereket fejlesztettek ki. India és Pakisztán úgy véli, hogy az atomsorompó-szerződés diszkriminatív jellegű, és az ötöket – vagyis Kínát, Franciaországot, az Egyesült Királyságot és az Egyesült Államokat – kivéve valamennyi résztvevő államnak megtiltja a nukleáris fegyverek birtoklását és az ötöket kivéve valamennyi államot arra kötelezi, hogy nukleáris létesítményeik tekintetében biztosítékokat fogadjanak el.

Észak-Korea ratifikálta a szerződést, de 2003-ban bejelentette kilépését. Irán urándúsító létesítményeket hoz létre, amely nukleáris fegyverekkel kapcsolatos képességet biztosíthat számára, amennyiben az iráni kormány úgy dönt, hogy kilép az atomsorompó-szerződésből és a nukleáris létesítményei tekintetében jelenleg elfogadott biztosítékokból. India, Pakisztán és Észak-Korea valamennyien támogatják a nukleáris fegyverekről szóló egyezmény révén a nukleáris fegyverek beszüntetésére irányuló átfogó és megkülönböztetés-mentes programot.

Talán érthető, hogy a hidegháború alatt a szuperhatalmak szembenállása megakadályozta az atomsorompó-szerződés nukleáris leszerelésre vonatkozó kötelezettségei tekintetében elérhető eredményeket. Közvetlenül a hidegháború befejezése után feltárulni látszottak a leszerelés új lehetőségei. Az atomsorompó-szerződés 1995-ös és 2000-es felülvizsgálati konferenciáján valóban jelentős diplomáciai eredményeket értek el.

1995-ben a résztvevő államok megállapodtak a szerződésnek az eredeti 25 évén túl „határozatlan időre” való kiterjesztéséről és főbb feltételeket csatoltak hozzá, többek között egy átfogó atomcsend szerződés 1996-ig való megkötése, a hasadó anyagok ellenőrzéséről szóló szerződéssel kapcsolatos tárgyalások megkezdése, valamint a teljes nukleáris leszerelés megvalósítása tekintetében. Az államok közel-keleti atomfegyvertől mentes övezet létrehozásáról szóló állásfoglalást fogadtak el és megállapodtak az atomsorompó-szerződés felülvizsgálati folyamatának megerősítésében.

2000-ben a résztvevő államok konszenzussal döntöttek 13 gyakorlati lépés megtételéről az atomsorompó-szerződés VI. – a résztvevő államokat nukleáris leszerelésre kötelező – cikkének végrehajtására irányuló következetes és fokozatos erőfeszítések tekintetében. Ezeket a lépéseket a következőképpen összegezhethetjük: a nukleáris fegyverekkel rendelkező államok egyértelmű kötelezettségvállalása nukleáris arzenáljuk teljes megsemmisítésének megvalósítására; konkrét, megegyezés szerinti intézkedések a nukleáris fegyverrendszerek

¹ Robert Gates védelmi miniszter például 2008 októberében azt javasolta, hogy az Egyesült Államok modernizálja nukleáris fegyverkészletét. 2008. október 29., Gates figyelmeztetése a nukleáris veszélyekre. Los Angeles Times, A-8. oldal. Az eredeti beszédhez lásd: Robert Gates: Nukleáris fegyverek és elrettentés a 21. században. Carnegie Alapítvány a nemzetközi békéért (2008. október 28.)

² Ugyanitt: George Perkovich és James N. Acton. (2008. március 1.) *Első fejezet: A nukleáris fegyverek megsemmisítésének megvalósíthatóságához szükséges politikai feltételek megteremtése*. Adelphi Papers. 48. évfolyam, Routledge. (lásd például a 18-21. oldalt a nukleáris csapás megelőző jellegű használatáról). David S. Yost, (2006) Franciaország új nukleáris doktrínája. *International Affairs*, 82. évfolyam, 4. szám;

műveleti státuszának további korlátozására; valamennyi nukleáris fegyverrel rendelkező állam nukleáris leszerelés felé oly módon tett lépései, hogy azok előmozdítsák a nemzetközi stabilitást; a visszafordíthatatlanság elvének a nukleáris leszerelés tekintetében való alkalmazása; valamint olyan ellenőrzési képességek kialakítása, amelyekre ahhoz lesz szükség, hogy biztosítsák a nukleáris leszerelésről szóló megállapodásoknak való megfelelést a nukleáris fegyverektől mentes világ megvalósítása és fenntartása érdekében.

A 2000-ben megállapított lépések végrehajtása tekintetében azonban nem vagy csak kevés eredményt értek el. Az atomsorompó-szerződés 2005-ös felülvizsgálati konferenciáján a résztvevő államok közös menetrendet próbáltak megállapítani, de – főleg a nukleáris fegyverekkel rendelkező és a nukleáris fegyverekkel nem rendelkező államok közötti félreértés miatt – nem tudtak végleges dokumentumról megállapodni. Az előbbieket hangsúlyozták az atomsorompót érintő erőfeszítések fokozásának jelentőségét, illetve azt, hogy a szerződés követelményeinek való vélt vagy valós meg nem felelés különleges eseteire kell összpontosítani. Az utóbbiak a leszerelési kötelezettségeknek való megfelelés és azok végrehajtása jelentőségét hangsúlyozták. A felülvizsgálati folyamaton kívül zajló események is akadályozták az eredményeket: 2003-ban zajlott Irak megszállása az Egyesült Államok és Nagy-Britannia vezetésével – azzal az indokkal, hogy Irak nukleáris fegyvereket birtokol –, az átfogó atomcsend szerződés nem lépett hatályba és az államok nem kezdték meg a hasadó anyagok termelésének tiltásáról szóló szerződéssel kapcsolatos tárgyalásokat.

Az atomsorompó-szerződés 2005-ös felülvizsgálati konferenciája óta a fegyverek elterjedésével kapcsolatos aggodalmakat fokozta Észak-Korea abbéli döntése, hogy nukleáris kísérleteket indít, Irán állítólagos szándéka, hogy fejlettebb urándúsító programot fejleszt ki, néhány további – különösen közel-keleti – állam terve, hogy civil nukleáris energiaprogramot indít, valamint az, hogy a nukleáris fegyverekkel rendelkező államok nem voltak hajlandók végrehajtani nukleáris leszerelési kötelezettségeiket.

Az atomsorompó-szerződés 2010-es felülvizsgálati konferenciájának munkája: miről lesz szó?

A következő felülvizsgálati konferenciát New Yorkban rendezik 2010 április-májusában. Az atomsorompó-szerződésben részt vevő államok előtt nyitva álló előkészítő bizottsági üléseket 2007-ben és 2008-ban tartották. Az ezzel a konferenciával kapcsolatos harmadik és utolsó előkészítő bizottsági ülést 2009. május 4–15. között tartják New Yorkban. Ennek a felülvizsgálati konferenciának a napirendi pontjai jelenleg a következők:

- az 1995-ös és 2000-es nukleáris leszerelési kötelezettségek végrehajtása;
- a Közel-Keletről szóló 1995. évi állásfoglalás működőképessé tétele;
- az átfogó atomcsend szerződés hatályba lépése;
- a hasadó anyagokról szóló szerződéssel kapcsolatos tárgyalások megkezdése;
- a nukleáris fegyverekkel rendelkező államok nukleáris haderejének minőségi és mennyiségi javítása;
- a szerződés egyetemessé tétele;

- „negatív biztonsági biztosítékok”;
- további nukleáris fegyverektől mentes zónák létrehozása;
- nukleáris megosztásról szóló megállapodások a NATO tagországaival;
- nukleáris fegyverekről szóló egyezményrel kapcsolatos tárgyalások megkezdése és az e tárgyalásokat támogató gyakorlati előkészítő munka;
- Észak-Korea, Irán és Szíria nukleáris programja;
- a nukleáris leszereléssel kapcsolatos jelentési mechanizmus létrehozása; valamint
- az atomsorompó-szerződés állandó titkárságának létrehozása.

Az atomsorompó-egyezmény felülvizsgálatának 2009-es előkészítő bizottsági ülése lesz az első olyan ülés, amelyet az Egyesült Államok új vezetése részvételével tartanak és az általános politika támogatásának új hullámát fogja élvezni a nukleáris fegyverektől mentes világ megvalósítása érdekében, többek között a nukleáris fegyverekkel rendelkező államok volt magas szintű tisztviselői, a teljes politikai spektrumból érkező parlamenti tisztségviselők, a civil társadalom vezetői, Nobel-díjak nyertesei és főpolgármesterek támogatását élvezve. Ezek a közlemények tekintettel az Átfogó Atomcsend Szerződés, a 2009-ben hatályát veszítő Stratégiai Fegyverzetcsökkentési Szerződés (START I) és a stratégiai offenzíva csökkentéséről szóló szerződésre (SORT) teljes körű ratifikációjának jelentőségét is hangsúlyozzák.

Ezért tehát jók a kilátások arra, hogy az átfogó nukleáris leszerelési programot az atomsorompó-egyezmény 2009-es előkészítő bizottsági ülésen támogassák és annak 2010-es felülvizsgálati konferenciáján elfogadják. Ennek arra kell összpontosítania, hogy egyetlen, mindent magába foglaló szerződésből vagy megállapodási csomagokból álló, nukleáris fegyverekről szóló egyezmény révén valósítsa meg a nukleáris fegyverektől mentes világot.

Az Európai Parlament már több alkalommal felhívta a figyelmet a nukleáris leszerelés szükségére, különös tekintettel az atomsorompó-szerződés 2010-es felülvizsgálati konferenciájának előkészítő bizottságaira.¹ Ezen kívül az EP 2005. március 9-i állásfoglalásában úgy vélte, hogy az EU-nak támogatnia kell a nukleáris fegyverekről szóló mintaegyezményt.²

Az EP támogatta a polgármesterek nemzetközi kampányának leszerelési kezdeményezéseit. 2005. március 10-i állásfoglalásában kijelentette, hogy „ismételten támogatásáról biztosítja a polgármesterek – Hiroshima és Nagaszaki polgármesterei által kezdeményezett – nukleáris leszerelésre vonatkozó nemzetközi kampányát, és javasolja, hogy a nemzetközi közösség alaposan vegye fontolóra a kampány „2020-ra vonatkozó jövőképét”, és sürgesse egy ütemezett program létrehozását valamennyi nukleáris fegyver felszámolására.”³

¹ Elfogadott szövegek, P6_TA(2008)0255.

²2005. március 9-i állásfoglalás (10) bekezdése: „sürgeti az EU-t, hogy fáradozzon egy olyan nukleáris fegyverekre vonatkozó mintaegyezmény létrehozásán, amelyet az ENSZ-hez már benyújtottak, és amely megadná a jogilag kötelező erejű leszerelési folyamat lépéseinek keretét”.

³ Az EP állásfoglalása: Az atomsorompó szerződés felülvizsgálata – Nukleáris fegyverek Észak-Koreában és Iránban, P6_TA(2005)0075, (20) bekezdés.

Mi a nukleáris fegyverekről szóló egyezmény és hogyan jött létre?

A nukleáris fegyverekről szóló egyezmény olyan nemzetközi szerződés, amely megtiltja a nukleáris fegyverek fejlesztését, tesztelését, gyártását, felhalmozását, szállítását, használatát vagy használatával való fenyegetést, illetve biztosítja megsemmisítésüket. Formája hasonló lenne a már létező olyan egyezményekhez, amelyek a fegyverek egyéb kategóriáit tiltják be, vagyis a biológiai és kémiai fegyvereket, a gyalogsági aknákat és a kazettás lőszeret.

A mintaegyezmény¹ arra kötelezné a nukleáris fegyverekkel rendelkező országokat, hogy szakaszosan semmisítsék meg azokat, többek között azáltal, hogy megszüntetik különleges készenléti állapotukat, kivonják őket a bevetésből, a robbanófejeket eltávolítják a hordozó járműről, hatástalanítják a robbanófejeket a robbanékony részek eltávolításával és a hasadó anyagot az ENSZ ellenőrzése alá helyezik. A nukleáris fegyverek betiltása mellett az egyezmény ugyancsak tiltaná a gyártásukhoz szükséges hasadó anyagok – vagyis a dúsított urán és a leválasztott plutónium – előállítását.

Ügynökséget hozna létre annak biztosítására, hogy az országok megfelelnek a szerződés feltételeinek. Ez a szerv az eredményekről szóló jelentéseket fogadna a nukleárisan felfegyverzett államoktól, megvizsgálná a fegyverekkel kapcsolatos létesítményeket, műholdakkal készített fényképek és távérzékelők segítségével szerezne információt és nyomon követné a nukleáris fegyverek gyártásához megfelelő anyagok előállítását és szállítását.

A nukleáris fegyverekről szóló egyezmény háttere

1996 óta az ENSZ Közgyűlése minden évben állásfoglalásban szólítja fel az összes országot, hogy feleljenek meg leszerelési kötelezettségeiknek, ahogyan a nemzetközi bíróság 1996-os tanácsadói véleményében is olvasható „azáltal, hogy a nukleáris fegyverekről szóló egyezmény mielőbbi megkötéséhez vezető többoldalú tárgyalásokat kezdenek”. 2007-ben 127 ország szavazott az állásfoglalás mellett, többek között négy, nukleáris fegyverekkel rendelkező ország: Kína, India, Pakisztán és Észak-Korea.

1997-ben jogi, tudományos, leszerelési és tárgyalási szakértők csoportja nukleáris fegyverekről szóló mintaegyezményt fogalmazott meg, amelyet vitaindító vázlatként Costa Rica benyújtott az ENSZ főtitkárának.

2000-ben Costa Rica és Malajzia kormányai olyan munkadokumentumot² nyújtottak be az atomsorompó-szerződés felülvizsgálati konferenciájának, amelyben kéri a nukleáris fegyverekről szóló egyezményhez vezető tárgyalások megkezdését, amely az atomsorompó-szerződés leszerelési kötelezettsége végrehajtásának és az atomsorompó-szerződés egyetemessé tételének leghatékonyabb módja lehetne (főleg, mivel India és Pakisztán támogatja a nukleáris fegyverekről szóló egyezményt, viszont az atomsorompó-szerződést jelenlegi rendezetlen formájában nem). A nukleáris fegyverekről szóló mintaegyezmény úgy került összeállításra, hogy hasznos segítségül szolgáljon a tárgyalások során.

⁴ NPT/Conf.2010/P.CI/WP17.

¹ NPT/Conf.2000/MC.I/SB.1/WP.4, 2000. május 8., 200 Az atomsorompó-szerződésben résztvevő államok felülvizsgálati konferenciája. *A nukleáris fegyverekkel való fenyegetés vagy azok használatának jogszerűségéről szóló nemzetközi bírósági tanácsadói vélemény nyomon követése..* A Malajzia és Costa Rica által benyújtott munkadokumentumok.

A mintaegyezmény naprakész változatát 2007-ben adták ki a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződés aláíró feleinek 2010. évi felülvizsgálati konferenciája előkészítő bizottságának első ülésén (Bécs, 2007. április 30-május 11.).

Ez alkalommal Costa Rica ismét munkadokumentumot nyújtott be, figyelembe véve és megismételve az előző munkadokumentumokban foglalt felszólításokat.¹ A munkadokumentum felvázolta, hogy a nukleáris fegyverekről szóló egyezmény hogyan építene az olyan, már meglévő, a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozását és a nukleáris leszerelést célzó mechanizmusokra és intézkedésekre, mint az atomsorompó-szerződés, az atomfegyverektől mentes övezetek, az átfogó atomcsend szerződés, a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség biztosítékai, a közepes nukleáris haderő-szerződés (INF) vagy a Stratégiai Fegyverzetcsökkentési Szerződés (START). Ezután feltár további szükséges mechanizmusokat és intézkedéseket.

A munkadokumentum különösen a következőkre szólít fel: „A résztvevő államok kezdjék meg a nukleáris fegyverekről szóló egyezmény megkötésére irányuló többoldalú tárgyalásokat, és felkéri azokat az államokat, amelyek még nem csatlakoztak a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződéshez, hogy vegyenek részt a tárgyalásokban.”² E folyamat segítése érdekében a munkadokumentum arra is felhív, hogy a résztvevő államok vállalják a nukleáris fegyverekről szóló egyezmény előkészítő munkálatait azáltal, hogy „továbbgondolják a jövőbeli, nukleáris fegyverekről szóló egyezmény vagy eszközközpontot jogi, technikai és politikai elemeit.”³

A dokumentum elismeri, hogy a teljes nukleáris leszerelés egy olyan összetett folyamat, amelynek eléréséhez számos lépésre és mechanizmusra van szükség. Ezért olyan megközelítést javasol, amely ötvözi a lépésenkénti folyamatot az átfogó folyamattal. Az előterjesztők szerint fontos, hogy a nemzetközi figyelem azokra a nukleáris leszerelést célzó lépésekre összpontosuljon, amelyek rövid távon elérhetőek. Az is létfontosságú, hogy átfogóan vizsgáljuk az átfogó nukleáris leszerelési rendszer követelményeit annak érdekében, hogy érthető legyen a nukleáris leszerelési lépések végső célja.

2008. október 4-én az ENSZ-ben egy a Kelet-Nyugati Intézet által szervezett eseményen Ban Ki-Moon ENSZ főtitkár bejelentette, hogy támogatja a nukleáris fegyverekről szóló egyezményt, mint nukleáris leszerelés 5 pontos tervének első lépését és „[az atomsorompó-szerződés résztvevő államai] fontolóra vehetnék egy erős ellenőrzési rendszerrel támogatott nukleáris fegyverekről szóló egyezmény létrehozását, ahogyan azt az ENSZ már régóta javasolja. Costa Rica és Malajzia kérésére továbbított az összes ENSZ tagállam számára egy ilyen egyezmény tervezetét, amely jó kiindulási pont lehet.”

Mi a Hirosima és Nagaszaki jegyzőkönyv és hogyan kapcsolódik a nukleáris fegyverekről szóló egyezményhez?

A 2008 májusában tartott második előkészítő bizottsági ülésen a Polgármesterek a Békéért által elindított Hirosima és Nagaszaki jegyzőkönyvnek három fő célja van: először is azt igyekszik biztosítani és arra ösztönzi az atomsorompó-szerződésben részt vevő államokat,

² NPT/Conf.2010/PCI/WP.17.

³ Ugyanott, 5B. pont.

⁴ Ugyanott, 5C. pont.

hogy a 2010-es felülvizsgálati konferencián vállalják fel a nukleáris fegyverekre vonatkozó egyezményrel kapcsolatos tárgyalások megkezdését; másodsorban a nukleáris leszerelés terén korábban elfogadott eredmények megvalósítását ösztönzi; harmadsorban pedig olyan intézkedések azonosítását célozza, amelyek már a tárgyalások megkezdése előtt, vagy azok során elfogadásra kerülhetnek. Más szavakkal, a Hirosima és Nagaszaki jegyzőkönyv gyorsabb diplomáciai fellépést sürget annak biztosítására, hogy a leszereléssel kapcsolatos korábbi és új javaslatok végrehajtása megtörténjen.

A Hirosima és Nagaszaki jegyzőkönyv három cikkből áll:

Az I. cikk gyors és alacsony vagy semmilyen költséggel sem járó, de ugyanakkor a nukleáris fegyverektől való függés megszüntetését határozottan demonstráló lépéseket kér a nukleáris fegyverekre vonatkozó programokkal rendelkező államoktól.

A fegyverek beszerzésére irányuló programokat le kell állítani és fel kell hagyni a fegyverek bevetésére történő felkészüléssel. Elővigyázatosságból a nukleáris fegyvereket és a fegyverekben felhasználható hasadóanyagot biztonságos tároló helyen kell elhelyezni.

A II. cikk megbízást ad a nukleáris fegyverekre vonatkozó egyezményről folyó tárgyalások megkezdésére és egyértelmű viszonyítási alapot tartalmaz az atomsorompó-egyezmény 2015-ös felülvizsgálati konferenciájára, hogy a 2020-ra megvalósítandó, nukleáris fegyverektől mentes világ irányába tett haladás valóban értékelhető legyen.

A III. cikk hangsúlyozza, hogy a jegyzőkönyv alapját az atomsorompó-egyezmény nyújtja, és egyértelműen kimondja, hogy nem értelmezhető a részt vevő államok atomsorompó-szerződésben vállalt kötelezettségei bármilyen csökkentéseként.

A harmadik előkészítő bizottsági ülésen benyújtandó jegyzőkönyv célja, hogy a 2010-es felülvizsgálati konferencián akár önálló jegyzőkönyvként, akár a szerződés módosításaként elfogadásra kerüljön. Elfogadása után a feleknek kötelezettséget kell vállalniuk a tárgyalások azonnali megkezdésére és a lezárásig tartó, megszakítás nélküli folytatására.

A jegyzőkönyv kéri a tárgyalásokat előmozdító titkárság felállítását. Bár nem mondja ki pontosan, hogy a tárgyalásoknak mikor kell befejeződniük, de a nukleáris leszerelés konkrét aspektusainak végrehajtása tekintetében viszonyítási alapokat határoz meg 2015-re és 2020-ra; 2015-re előírja a beszerzések és a bevetési készülség igazolt megszüntetését, majd 2020-ra a nukleáris fegyverek és a kapcsolódó infrastruktúra és nyersanyagkészletek felszámolását. Logikusan, a tárgyalásoknak még az első viszonyítási pont előtt le kell záródnuk, amennyiben 2015-ig további kapcsolódó viszonyítási alapokat kívánnak bevezetni. A Polgármesterek a Békéért 2020-ra tűzték ki a célok megvalósítását, mivel – amennyiben továbbra is olyan ütemben dolgoznak, mint a hidegháború vége (1991) óta – a nukleáris fegyverek leszereléséhez rendelkezésre álló berendezések addigra befejezhetik a munkát.

A jegyzőkönyv úgy véli, hogy a nukleáris fegyverekkel rendelkező államok tartoznak annyival a nukleáris fegyverekkel nem rendelkező államoknak, hogy felhagynak az atomsorompó-egyezmény szerinti megkülönböztető előnyük kiaknázásával, és kölcsönös moratóriumot vezetnek be az új nukleáris fegyverek beszerzésére. A jegyzőkönyv felszólít továbbá a nukleáris fegyverek és a fegyvernek tekinthető nukleáris anyagok biztonságos tárolókban történő mielőbbi elhelyezésére. Alapvető fontossággal bír az is, hogy a nukleáris

fegyverekkel rendelkező államok és a NATO, illetve az ehhez hasonló szervezetek nyilvánosan vállalják, hogy hagyományos támadásokkal szemben nem vetnek be nukleáris fegyvereket.

11.9.2008

AJÁNLÁSRA IRÁNYULÓ JAVASLAT (B6–0421/2008)

az eljárási szabályzat 114. cikkének (1) bekezdése alapján

előterjesztette: Annemie Neyts-Uyttebroeck, az ALDE képviselőcsoport nevében és Angelika Beer, a Verts/ALE képviselőcsoport nevében

a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról és az atomsorompó-szerződés jövőjéről

Az Európai Parlament,

- tekintettel az ENSZ Biztonsági Tanácsának a tömegpusztító fegyverek terjedésének megakadályozásáról szóló, 1540. (2004) sz. és 1673. (2006) sz. határozatára,
- tekintettel az európai biztonsági stratégia végrehajtására, és különösen a tömegpusztító fegyverek terjedése ellen az Európai Tanács által 2003. december 12-én elfogadott európai uniós stratégiára,
- tekintettel az atomsorompó-szerződésről szóló korábbi állásfoglalásaira,
- tekintettel eljárási szabályzata 114. cikkének (1) bekezdésére,

A. hangsúlyozva, hogy az Európai Unió egységes álláspontot képvisel azzal kapcsolatban, hogy az atomsorompó-szerződésnek új lendületet kell adni és azt meg kell erősíteni a 2010-ben esedékes felülvizsgálati konferenciáig,

B. mivel, tekintettel az atomsorompó-rendszer gyengülésének egyre nagyobb veszélyére, elengedhetetlen a nukleáris leszerelés mihamarabbi megvalósításával kapcsolatos nemzetközi konszenzus visszaállítása,

1. a következő ajánlásokat intézi a Tanácshoz:

- a) aktívan vegyen részt az atomsorompó-szerződés 2010-es felülvizsgálati konferenciájának előkészületeiben;
- b) a NATO-n belüli nem uniós partnereivel szoros együttműködésben dolgozzon ki stratégiát az atomsorompó-szerződés megerősítésére;
- c) kezdeményezze a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásával és leszerelésével kapcsolatos, már létező eszközökre – így például az atomsorompó-szerződésre, az Átfogó Atomcsend Szerződésre és a Nemzetközi Atomenergia-ügynökségre – is kiterjedő, nukleáris fegyverekről szóló egyezmény létrehozását, valamint készítsen javaslatot a hasadóanyagokat felhasználó fegyverek gyártását tiltó szerződésre és az atomfegyverektől mentes övezetekről szóló kontinentális/regionális szerződésekre;

2. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az ajánlást a Tanácsnak, és tájékoztatás céljából a Bizottságnak, a tagállamoknak, az ENSZ-nek és az atomsorompó-szerződést aláíró államok parlamentjeinek.

A BIZOTTSÁGI ZÁRÓSZAVAZÁS EREDMÉNYE

Az elfogadás dátuma	31.3.2009
A zárószavazás eredménye	+: 40 -: 5 0: 3
A zárószavazáson jelen lévő tagok	Sir Robert Atkins, Angelika Beer, Călin Cătălin Chiriță, Véronique De Keyser, Jas Gawronski, Maciej Marian Giertych, Ana Maria Gomes, Richard Howitt, Anna Ibrisagic, Jelko Kacin, Helmut Kuhne, Vytautas Landsbergis, Johannes Lebech, Willy Meyer Pleite, Francisco José Millán Mon, Baroness Nicholson of Winterbourne, Raimon Obiols i Germà, Justas Vincas Paleckis, Ioan Mircea Pașcu, Béatrice Patrie, Alojz Peterle, Tobias Pflüger, João de Deus Pinheiro, Hubert Pirker, Pierre Pribetich, Libor Rouček, Flaviu Călin Rus, Katrin Saks, José Ignacio Salafranca Sánchez-Neyra, Jacek Saryusz-Wolski, Hannes Swoboda, István Szent-Iványi, Inese Vaidere, Geoffrey Van Orden, Andrzej Wielowieyski, Jan Marinus Wiersma, Zbigniew Zaleski, Josef Zieleniec
A zárószavazáson jelen lévő póttag(ok)	Laima Liucija Andrikienė, Árpád Duka-Zólyomi, Milan Horáček, Gisela Kallenbach, Tunne Kelam, Jules Maaten, Erik Meijer, Nickolay Mladenov, Rihards Pīks
A zárószavazáson jelen lévő póttag(ok) (178. cikk (2) bekezdés)	Brigitte Fouré